Ὑ. Γ. Σᾶς στέλνω καὶ γράψιμον τῶν μαθητάδων μου. Ἂν θᾶχα τὰ μέσα, θᾶνοιγα ἕνα σκολειὸ πραχτικὸ διὰ τὰ φτωχὰ παιδιὰ τῶν γύρω χωριῶν καὶ ἂς φώναζαν οἱ καλόγεροι.

Ἀπὸ ἄλλο Ἑλληνικὸ δῆμο τῆς Τουρκιᾶς ὁ κ. Πάλλης ἔλαβε καὶ τὸ ἀκόλουθο γράμμα :

Ἀξιότιμε κ. Ἀλέξιε Πάλλη

Εἰς Λίβερπουλ

Μὲ τὸ ταχυδρομεῖο ἔλαβα τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα μὲ ἐστείλατε.

30 Ἰλιάδες
30 Γραφὲς
10 Ταμπουράδες

τὸ ὅλον 70

Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολὺ κι' ἡμεῖς κι' ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ σκολειοῦ μας. Τὸ σύστημα ποῦ ἐπιδιώκετε μᾶς ἀρέζει πολύ· ἀπαλλάσσει τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τὸ σκολαστικισμὸ τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ, ἀναπτύσσει τὴν κρίσι καὶ συνειθίζει εἰς τὴν ἔφκολον ἐκμάθησιν τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀνάγνωσης χωρὶς μεγάλο κόπο καὶ βάσανο.

Εἴμεθα τῆς ἰδέας κι' ἔχουμε σταθερὰ ἀπόφασι νὰ ῥίψουμε κάτω πλέον τὰ ἐνοχλητικὰ συστήματα καὶ νὰ εἰσάξωμε τὰ ἰδικά σας τὰ νέα, καὶ ἔχουμε τὴν ἐλπίδα πῶς θᾶχουμε καλλίτερα ἀποτελέσματα· διότι καὶ νέους μὲ ὀρθοτέρα κρίσι θὰ ἔχουμε καὶ μὲ περισσοτέρα ῥώμη καὶ ἀνδρεία. Διότι ἀλήθεια διαβάζουμε στὸ Θουκυδίδη τὸ «φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας», ἀλλὰ κατὰ δυστυχία δὲ μάθαμε ἀκόμη πῶς νὰ φιλοσοφοῦμε χωρὶς αὐτὸ τὸ σκολαστικισμό· ἀπεναντίας ἕνα μεγάλο, πολὺ μεγάλο κακὸ συμβαίνει εἰς τοὺς δασκάλους τῶν χωριῶ μας. 5—6 χρόνια τὰ παιδιὰ στὰ σχολεῖα μὲ τίποτε ἄλλο δὲν ἔχουν νὰ κάμουν παρὰ μόνον μὲ τοὺς ξηροὺς τύπους τῆς γραμματικῆς, τοὺς ὁποίους μόλις βγοῦν ἀπὸ τὸ σχολεῖο ἀμέσως τοὺς ξεχνοῦν, κι' ἔτσι ὅλη ἡ ἐργασία πηγαίνει στὰ χαμένα.

Αὐτὸ τὸ μεγάλο κακὸ τὸ αἰσθάνονται καὶ τὸ βλέπουν οἱ δασκάλοι, ἀλλὰ καὶ τί νὰ κάμουν ; Θέλουν νὰ τὸ διορθώσουν, ἀλλὰ εὑρίσκονται καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ *κλήρου*· μόλις θελήσουν νὰ ποῦν τίποτε καὶ ἀμέσως παύονται. Σημειώσατε δέ, ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ δασκάλοι εἶνε καὶ ἄνθρωποι πτωχοί· ἀναγκάζονται λοιπὸν νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς διαταγὰς τῶν Δεσποτάδων καὶ νὰ βλέπωσι τὸ μεγάλο κακὸ νὰ αὐξάνῃ καὶ ἐνῷ θέλουν καὶ ἠμποροῦν νὰ τὸ διώξουν δὲν τὸ πράττουν.

Ἡμεῖς ὅμως ἔχουμε μεγάλη τὴν ἀπόφασι μὲ κάθε τρόπο καὶ κίνδυνο ν' ἀκολουθήσωμε τὸ νέο, ἴσιο καὶ καλὸ δρόμο, φθάνει μόνο νὰ χουμε μιὰ μικρὰ ὑλικὴ ὑποστήριξι γιὰ ν' ἀποκρούσωμε κάθε ἐμπόδιο καὶ κάθε κίνδυνο, τὰ ὁποῖα εἶνε δυνατὸν νὰ μᾶς φέρουν.

Δι' ὅλα αὐτὰ παρακαλοῦμε, ἂν εἶνε δυνατόν, νὰ μᾶς δοθῇ ἡ ἰδέα σας.

Μένουμε μὲ ἀγάπη καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε πάρα πολύ.

(Ἀκολουθεῖ ὑπογραφὴ Δασκάλου)

Ἐν . . . . . τῇ 15 *Ἰουλίου* 1909.

ΙΔΑΣ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

Βγῆκε σὲ βιβλίο καὶ πουλιέται 2 δραχμὲς στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ». Στὶς ἐπαρχίες καὶ στὸ ἐξωτερικὸ στέλνεται δίχως παραπανιστὸ ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά.

ΒΓΗΚΑΝΕ

ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ

ΤΟΜΟΣ Ε'

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

καὶ πουλιοῦνται στὸ Βιβλιοπωλεῖο « Ἑστίας» δρ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΑΜΕΝΑ :

Σὰ λάμπει ὁ ἥλιος — Μιὰ κριτική — Ἕνωση θὰ πῇ δύναμη — Τρομοκρατία — Μάθηση καὶ λεφτεριά — Ὁ «Συγγραφεύς» — Ἐπίλογος — Ἑκατὸν πενήντα — Διαγωνισμὸς γιὰ τὴ γλώσσα 1904 — Ἡ γραμματικὴ τοῦ Ρεντάκη — Λεφτεριὰ καὶ μάθηση — Τὸ ῥητὸ τοῦ Νεεμία — Ἕνα γράμμα — Οἱ παράδες — Διαβάζοντας τὰ Πάτρια· Σκεψοῦλες — Ἡ κλωστίτσα — Ἕνα νόστιμο ἐπιχείρημα — Ξενισμός — Ταχυδρόμος, ταχυδρομεῖο, πόστα — Ἕνας ἕνας — Τί λέγεται γλώσσα — Ἀνοιχτὸ γράμμα - Τὰ βιβλία μας καὶ τὰ περιοδικά μας — Ὁ Ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα — Ὁ κ. H. Krüger — Τὸ φεγγάρι — Ἡ χημία τοῦ λαοῦ — Μαρία Ἑλένη — Καλοσύνη καὶ Διάβασμα — Λίγα λόγια — Ὁ Μεσαζέρης Τριάντα χιλιάδες φράγκα χρυσά — Πρωτο χρονιάτικο — Ἀγάπη — Πέρα πέρα — Ὁ Νουμὰς — Γράμμα στὴ Μυριέλλα.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1]2

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (3 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδερόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κιόσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας« Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πρακτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τί θὰν τοὺς λέγαμε — Νιότη καὶ παληκαριά — Γιατὶ δὲν πάει μπροστὰ τὸ Ζήτημα — Ἡ ἀληθινὴ ἀνάσταση.

ΑΝ ἐρχόντουσαν, ἂς ποῦμε, τὰ παληκάρια τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιᾶς» στὰ γραφεῖα μας μὲ τέτια λόγια θὰν τὰ χαιρετοῦσε ὁ «Νουμᾶς» :

«Παιδιά,

«Ἀπὸ τὶς 17 τοῦ Φλεβάρη, ἀπὸ τὴν ἅγια τὴ στιγμὴ ποὺ βάλατε φαρδιὲς πλατιὲς τὶς ὑπογραφές σας κάτου ἀπὸ ἕνα χαρτάκι, κάτου ἀπὸ μιὰ μπόμπα βροντερὴ — ἀπὸ τὴν ἅγια κείνη στιγμὴ ἡ Νιότη ἄρπαξε στὰ παληκαρίσια χέρια της τὴ σημαία τοῦ Πνεματικοῦ Ξεσκλαβωμοῦ τῆς ψυλῆς μας καὶ ῥήχτηκε μὲ ὁρμὴ στὸν τίμιο τὸν ἀγώνα.

«Μὴν κοιτάτε τὸν Παλαμᾶ, μὴν κοιτάτε τὸν Ἴδα, μὴν κοιτάτε τοὺς ἄλλους ἐμᾶς, μικροὺς καὶ μεγάλους, ποὺ κάψαμε ἐπιτέλους τὸ καλύβι μας καὶ πολεμάμε στῆθος μὲ στῆθος τὸ Σκολαστικισμό. Μὴ μᾶς κοιτάτε ἐμᾶς.

«Ὅσο κι ἂ θαμάζετε τὶς πράξες μας, τίποτα δὲν εἴμαστε μπροστά σας. Νάνοι εἴμαστε μπροστὰ σὲ γίγαντες. Γιατὶ εἴσαστε γίγαντες ἐσεῖς. Ναί, γίγαντες ἀληθινοί. Ὄχι μοναχὰ γιατὶ πατήσατε κάθε πρόληψη κοινωνική, μὰ καὶ γιατὶ — κι αὐτὸ εἶναι τὸ

Ναί, «*ἀτέλειωτη προσπάθεια*» κι αὐτὸ σὰν καὶ τὰ παραπάνω, συντρίμι εἶναι σχεδὸν τὸ κατθετίς, ποὺ μᾶς ἀπόμεινε ἀπ' τὸ ἔργο μιᾶς ὁλάκερης ζωῆς, μὰ φαντάζεται ὁ κ. Π. Φλ. κάλλος περσότερο ἀπὸ τό τι ἔχει τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ τὰ συντρίμια ; Ἀτέλεια βέβαια τῆς ποιητικῆς ἱκανότητας τοῦ Σολωμοῦ, ἂν πράματις ὅλο τὸ ἔργο τῆς ζωῆς του εἶναι μόνο τὰ συντρίμια αὐτά. Ὅμως καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ὑπόθεση, ἕνας ἄλλος ποιητὴς τότε θὰ μποροῦσε νὰ τὸν φτάσει καὶ νὰ τὸν περάσει μάλιστα, ὅταν σ' ἕνα τελειωμένο ἔργο του ἔφτανε τὴν καλλιτεχνικὴ ἀρτιότητα τῶν συντριμιῶν, τὸ βάθος τοῦ ἀνθρώπινου, τὴ δύναμη τῆς ἰδέας καὶ τὴν ἐκφραστικὴ συνάμα δύναμη. Μὰ ὁ «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», τὸ τελειωμένο ἔργο τοῦ Παλαμᾶ, ποὺ ὁ κ. Π. Φλ. βάζει στὸ πλάϊ τῆς «*ἀτέλειωτης προσπάθειας* τῶν «Ἐλεύτερων πολιορκημένων», πληρόνει τοὺς παραπάνω ὅρους ; Ἔχει τὸ ἴδιο βάθος τῆς ἰδέας, τὴν ἔκφραση τοῦ ἀνθρώπινου, τὴν καλλιτεχνικὴ μορφὴ στὸ ἴδιο μέτρο ; Πῶς πράματις μιὰ γερὴ ποιητικὴ πνοὴ καὶ δύναμη αἰσθήματος πολλὴ φυσάει σὲ δυὸ τρεῖς Λόγγους, στὸ «Πανηγύρι τῆς Κακάβας» καὶ στὸν «Προφητικό», καὶ στὸ «Βιολί», πῶς τὸ «Παραμύθι τοῦ Ἀδάκρυτου» καὶ ὁ «Στερνὸς λόγος» εἶναι στὸ γενικό τους ἀρκετὰ καλὰ ποιήματα, θὰ τἀρνηθεῖ μονάχα ὅπιος δὲν μπορεῖ νὰ αἰστανθεῖ τὴν ποίηση. Πῶς ὅμως σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄλλοι ὀχτὼ Λόγοι, ὄχι μόνο δὲν εἶναι ποιήματα μὲ πολλὴ ἀξία, ἀλλὰ καὶ πῶς σ' αὐτὰ ἐπικρατεῖ περσότερο τὸ ἀντιποιητικό, τὸ ἀντικαλλιτεχνικὸ στοιχεῖο, δὲν πιστεύω νὰ χρειάζεται παρὰ ἕνας νοῦς γυμνασμένος λιγάκι περισσότερο ἀπὸ τοῦ κ. Π. Φλ. γιὰ νὰ τὸ νιόσει. Κ' ἐδῶ, ξαναλέω, εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς παιδαγωγικῆς ἀξίας τῆς ποίησης τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τοὺς νέους ποιητές μας. Ὄχι γιὰ νὰ κατεβάσω τὴν ἀξία τοῦ Παλαμᾶ, ὄχι ἀκόμα γιὰ νὰποδόσω μιὰ δικαιοσύνη κ' ἕνα σεβασμό, ποὺ χρωστάμε νἄχομε σὲ ὅ,τι ὑπέρτερο ἔχομε στὰ γράμματά μας, μὰ γιὰ νὰ φυλάξω ὅπιους μέσα στοὺς νέους ποιητές μας εἶναι ἄξιοι νὰ φυλαχτοῦν ἀπὸ τὸν εὔκολο κίντυνο τοῦ παραστρατίσματος, γιὰ τοῦτο τόνισα τὴ διαφορὰ καὶ τὴν τονίζω. Μιὰ ἀρετὴ τοῦ Σολωμοῦ, ποὺ ἴσως μὲ τὴν ὑπερβολή της νὰ στάθηκε μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες νὰ πομείνουν μισοτελειωμένα τὰ ποιήματά του, εἶναι ὁ μέγας σεβασμὸς στὴν τέχνη, τὸ πάσκισμά του γιὰ τὴν ἀρτιότητα, τὸ κυριάρχημα τῆς φαντασίας του, ἡ ὑποταγὴ τῆς ἔμπνευσής του στὴν καλλιτεχνικὴ ἀπαίτηση, ἡ αὐστηρότητα στὸν ἑαυτό του, ἡ πειθαρχία. Αὐτὴν τὴν πειθαρχία, τὸ συγκράτημα, τὸν αὐτογνωρισμὸ βρίσκω νὰ τὰ ἔχουν περσότερο ἀπ' τὸν ποιητὴ τοῦ «Δωδεκάλογου» οἱ ποιητὲς ποὺ ἀνάφερα στὴν πρώτη ἀπόκρισή μου στὸν κ. Π Φλ. καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἔφερα παράδειγμα, δίχως νὰ θέλω νὰ πῶ μὲ τοῦτο πῶς μᾶς ἔδοσαν ἐκεῖνοι ἔργα τόσης ποιητικῆς ἀξίας σὰν τοῦ Παλαμᾶ, οὔτε πῶς ὅση περσότερη ποιητικὴ εἰλικρίνεια κι ἂν ἔχουν, ἔχουν κιόλας τὴν ὁρμὴ καὶ τὸ πλάτος τοῦ ξανοίγματος τοῦ ποιητὴ τῆς «Ἀσάλευτης ζωῆς». Μὰ μοῦ φαίνεται σὰ νὰ μὴν εἶναι ἀρκετὸ τὸ πλάτος, ὅταν πολὺ συχνὰ ἁπλώνεται σὲ ῥήχος κι ὅταν κιόλας ἀρκετὰ συχνὰ ἀδυνατεῖ νὰ πάρει τὴν πλαστικὴ ἔκφραση, τὴ μόνη ποὺ ἐνεργεῖ καλλιτεχνικά.

Μὰ γιὰ νὰ νοηθοῦν κάπως καθαρότερα αὐτά, θὰ χρειάζονταν μιὰ ματιὰ στὸ ἴδιο τὸ ἔργο τοῦ ποιητὴ καὶ τούτη δυστυχῶς ἀναγκάζομαι νὰ τὴν περιορίσω, καθὼς εἶπα, σ' ἕνα μόνο μέρος του.

—

Τὸ χαραχτηριστικὸ τῆς ποίησης τοῦ Παλαμᾶ μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι τὸ λυρικὸ μεθύσι, ὅπως τὸ